

Sygn. akt III Ko 102/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 września 2016 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim w III Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SO Magdalena Zapala - Nowak

Ławnicy: Krzysztof Żyto

Krzysztof Rawicki

Protokolanci Bożena Wolfram, Katarzyna Pietrowska

w obecności Prokuratora Roberta Wiznera

po rozpoznaniu na rozprawie w dniach 7 lipca 2016 roku, 15 września 2016 roku

sprawy z wniosku M. K.

w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie

orzeka

1. na podstawie art.552a § 1 kpk (w brzmieniu obowiązującym w okresie od dnia 1 lipca 2015r. do dnia 15 kwietnia 2016r.) zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim na rzecz wnioskodawcy M. K. kwotę 20.000 (dwadzieścia tysięcy) złotych tytułem zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie - zastosowane postanowieniem Sądu Rejonowego w B. II Kp 398/14 w dniach od 27 lipca 2014 roku do 10 grudnia 2014 roku - z ustawowymi odsetkami od uprawomocnienia się wyroku;
2. w pozostałej części wniosek oddala;
3. zasądza od Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. na rzecz wnioskodawcy M. K. kwotę 177,12 (sto siedemdziesiąt siedem złotych 12/100) tytułem zwrotu poniesionych kosztów zastępstwa procesowego;
4. koszty postępowania przejmuje na rachunek Skarbu Państwa.

Sygn.akt IIIKo 102/16

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 28 lipca 2014 roku w sprawie Ds. 1507/14 Prokurator Prokuratury Rejonowej w B. wszczął śledztwo przeciwko R. M. i 4 innym osobom o to, że w dniu 27 lipca 2014 roku, województwa (...) wspólnie i w porozumieniu brali udział w pobiciu M. U. narażając go na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia w ten sposób, że zadając mu uderzenia rękoma, skacząc na klatkę piersiową i kopiąc pokrzywdzonego po głowie, przyczynili się do powstania u niego obrażeń ciała, skutkujących jego śmiercią w dniu 27 lipca 2014 roku. W przedmiotowej sprawie M. K. został zatrzymany w dniu 27 lipca 2014 roku. W dniu 29 lipca 2014 roku w sprawie sygn. akt IIKp 398/14 Sąd Rejonowy w B. zastosował wobec M. K. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania na okres 3 miesięcy, to jest do 27 października 2014 roku. Postanowieniem z dnia 20 października 2014 roku sygn. akt IIIKp 490-494/14 Sąd Okręgowy w Piotrkowie

Trybunalskim przedłużył do dnia 27 grudnia 2014 roku stosowanie tego środka. Wnioskodawca zwolniony został w dniu 10 grudnia 2014 roku, po zastosowaniu wobec niego poręczenia majątkowego oraz dozoru Policji.

(dowód : protokół zatrzymania k.6 i 25, postanowienie o zastosowaniu tymczasowego aresztowania k.250, postanowienie o wszczęciu śledztwa k. 184, postanowienie k. 755-756, postanowienie o uchyleniu i zmianie środka zapobiegawczego k.860- wszystkie karty z akt IIIK 99/14)

Wyrokiem z dnia 14 kwietnia 2015 roku w sprawie sygn.akt IIIK 8/15 Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim uniewinnił M. K. oraz M. G. od zarzutu przestępstwa z art. 158 § 1 i § 3 kk.

Środek odwoławczy w przedmiotowej sprawie wywiódł Prokurator. Na rozprawie w dniu 26 listopada 2015 roku w sprawie sygn.akt IIAKa 143/15 przed Sądem Apelacyjnym w Łodzi Prokurator cofnął apelacje co do oskarżonego M. K. i M. G., w konsekwencji czego Sąd Apelacyjny w Łodzi pozostawił je bez rozpoznania.

(dowód : z akt sprawy IIIK 88/15 : wyrok k. 86A, protokół rozprawy apelacyjnej k.148)

Zarówno w toku postępowania przygotowawczego, jak i sądowego M. K. reprezentowany był przez obrońcę z wyboru. Ten ostatni występował przed sądem I instancji na 4 rozprawach, a także na rozprawie odwoławczej, przed Sądem Apelacyjnym w Łodzi. Koszty dojazdu obrońcy z S. do B., P. i Ł. wyniosły łącznie 1251 złotych i 60 groszy.

(dowód : akta sprawy IIIK99/14 – upoważnienie do obrony k.188, protokół rozprawy k.1103-1110 i (...)- protokoły rozpraw k.34a-42a, k.48a-55a, k.78a-82a, k.148, wniossek k.2-4)

Do dnia zatrzymania M. K. nie był karany. W trakcie pobytu w areszcie, przebywał z osobami już karanymi. Co kilka dni był przenoszony z celi do celi. Był upokarzany przez współosadzonych, którzy kwestionowali, czy M. K. wytrzyma w areszcie, wnioskodawca zmuszony był do dzielenia się wszystkim, czym dysponował, np. jedzeniem. W nocy nie mógł spać. Po miesiącu czasu otrzymał pierwsze widzenie. Po opuszczeniu aresztu M. K. nie podejmował leczenia, jednakże nie mógł odnaleźć się w życiu codziennym. Ciągłe wspominał okres pozbawienia wolności. Osoby z najbliższego środowiska wspierały go, a po opuszczeniu aresztu pomogły w odnalezieniu pracy. M. K. jest kawalerem, nie ma nikogo na utrzymaniu. Mieszka z babcią.

(dowód : zeznania wnioskodawcy M. K. k.13v-14, k-20)

W okresie od 1 czerwca 2016 roku do 31 lipca 2016 roku firma (...) zawarła bezpłatną umowę zlecenia z M. K. celem przyuczenia go do zawodu. Z dniem 1 sierpnia 2014 roku M. K. miał być zatrudniony w w/w firmie na stanowisku kierowcy, z uposażeniem 2100 złotych brutto, jednakże umowa z nim nie została podpisana, albowiem M. K. nie stawiał się do firmy.

(dowód : zaświadczenia k.16, k.17)

W dniu 21 marca 2016 roku M. K. wniósł o zasądzenie na jego rzecz kwoty 28.199 złotych za niesłuszne tymczasowe aresztowanie, przy czym na kwotę tę składały się : 4.100 złotych tytułem utraconych zarobków, 3.539,40 złotych tytułem zwrotu kosztów obrony z wyboru, 20.550 złotych zadośćuczynienia.

(dowód : wniossek k.2-4)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zebrany w sprawie materiał dowodowy, zwłaszcza znajdujący się w aktach IIIK99/14 i IIIK 8/15 nie budzi wątpliwości, że M. K. występował jako podejrzany, a potem oskarżony w sprawie pobicia z tzw. skutkiem śmiertelnym. Nie ulega również wątpliwości, że wobec wnioskodawcy zastosowany został środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania, zmieniony potem na min. poręczenie majątkowe. Okoliczności te wprost wynikają z protokołów zatrzymań, postanowień o zastosowanych środkach zapobiegawczych, protokołów rozpraw. Z treści zapadłego w

stosunku do wnioskodawcy wyroku jednoznacznie również wynika, że M. K. został prawomocnie uniewinniony od zarzucanego mu przestępstwa. Sąd przyjął też, że pobyt w areszcie śledczym wyglądał tak jak opisywał M. K. w zakresie upokorzeń stosowanych przez innych osadzonych, czy koniecznością dzielenia się np. jedzeniem z innymi osobami. Nie ulega również wątpliwości, że M. K. nie podejmował żadnego leczenia po opuszczeniu aresztu, a ze strony innych osób spotkał się ze wsparciem i pomocą np. przy znalezieniu pracy, kiedy znalazł się na wolności. Te okoliczności wynikają wprost z zeznań M. K. i Sąd nie znalazł żadnych podstaw, by je zakwestionować. Sąd nie przyjął natomiast, że przed zatrzymaniem, a później tymczasowym aresztowaniem wnioskodawca pracował na umowę zlecenia zarabiając około 1500-1600 złotych miesięcznie. Okoliczność ta stoi w sprzeczności z nadesłanym przez firmę (...) pismem, z którego wynika, że owszem strony łączyła umowa zlecenia tyle, że bezpłatna. Tym samym przyjąć należy, że M. K. realizował umowę i nie otrzymywał za wykonywane zlecenie żadnego wynagrodzenia.

Zgodnie z treścią art. 25 ust.3 ustawy o zmianie ustawy kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 11 marca 2016 roku (Dz.U z 2016 r.poz.437) postępowanie wymienione w działach XI i XII ustawy zmienianej w art.1 wszczęte i niezakończone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, toczą się do ich zakończenia według przepisów dotychczasowych. A zatem w przedmiotowej sprawie stosuje się przepis art.552a kpk (w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 roku do 15 kwietnia 2016 roku) stanowiący, że w razie uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia wobec niego postępowania w wypadkach innych niż określone w art. 552§1-3 oskarżonemu przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonywania wobec niego w tym postępowaniu środków przymusu, o których mowa w dziale VI. Przesłanki z tego przepisu zostały spełnione, wobec M. K. zastosowano środek przymusu w postaci środka zapobiegawczego : tymczasowego aresztowania, prawomocnym wyrokiem zaś został potem uniewinniony. Jeżeli chodzi o wysokość zadośćuczynienia, to ze swej istoty stanowi on rekompensatę mającą na celu złagodzenie wnioskodawcy poczucia krzywdy. Przyznawana suma pieniężna nie jest z reguły w stanie odzwierciedlić rzeczywistego rozmiaru negatywnych odczuć pokrzywdzonego, ponieważ tego rodzaju szkody niemajątkowej nie da się wprost wycenić. Przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia, zgodnie z wypracowaną linią orzecznictwa, czy doktryny należy uwzględnić nie tylko czas trwania tymczasowego aresztowania, ale też stopień dolegliwości, z jakimi wiązało się stosowanie tego środka, a więc przykrości i przeżycia natury moralnej z tego wynikające (uczucie przykrości, utrata dobrego imienia), konieczność poddania się rygorom związanym ze stosowaniem tymczasowego aresztowania, jak również ewentualny ostracyzm środowiskowy i nieprzychylnne reakcje po zwolnieniu z aresztu. Jednocześnie inaczej traktuje się osobę dobrze przystosowaną do pobytu w warunkach więziennych, a inaczej osobę, która po raz pierwszy została osadzona w jednostce penitencjarnej i po raz pierwszy zetknęła się ze środowiskiem więźniów. Zadośćuczynienie stanowi więc sankcję za naruszenie wszelkiego rodzaju dóbr osobistych. Przyznana tytułem zadośćuczynienia suma pieniężna nie usunie szkody niemajątkowej, ale ma dać poszkodowanemu pewną rekompensatę, która częściowo złagodzi doznane cierpienia. Ma też stanowić przybliżony ekwiwalent za poniesione przez poszkodowanego szkodę niemajątkową. Powinna wynagrodzić doznane przezeń cierpienia psychiczne i fizyczne oraz ułatwić przezwycięzenie ujemnych następstw. Biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, a w szczególności długość stosowanego tymczasowego aresztowania, fakt, że środek ten był stosowany wobec wnioskodawcy po raz pierwszy, nieprzychylność ze strony współosadzonych, brak poczucia pewności już po zakończeniu stosowanego środka Sąd uznał, że miarodajną kwotą, którą należy zasądzić to kwota 20.000 złotych tytułem zadośćuczynienia, nie zaś ta żądana przez wnioskodawcę (choć bardzo doń zbliżona).

Jeżeli chodzi natomiast o szkodę o charakterze majątkowym, to w tym zakresie wnioski M. K. musiał zostać oddalony. Szkodą tą nie jest suma utraconych zarobków, lecz różnica między stanem majątkowym, jaki by istniał, gdyby poszkodowanego nie pozbawiono wolności, a stanem rzeczywistym w chwili odzyskania wolności. Tymczasem z przedstawionego zaświadczenia wynikało, że M. K. był stroną umowy zlecenia, tyle, że bezpłatnej. Tym samym M. K. nie wykazał, że w wyniku zastosowanego tymczasowego aresztowania doznał w/w szkody o charakterze majątkowym. Nawet jeżeli przyjęlibyśmy, że wnioskodawca mimo zawarcia umowy zlecenia bezpłatnej otrzymywał wynagrodzenie, to przyjąć należy, że forma takiego „zatrudnienia„ staje się formą zatrudnienia w szarej strefie. W przywoływanym orzecznictwie przyjmuje się, że w dobie powszechnie znanych trudności na rynku pracy wykonywanie pracy zarobkowej „na czarno”, a więc sprzecznie z regułami kodeksu pracy i wbrew obowiązkowi podatkowemu wobec Skarbu Państwa może stanowić podstawę ubiegania się przez wnioskodawcę, co do którego uznano tymczasowe

aresztowanie za niewątpliwie niesłuszne, odszkodowania z tytułu utraconego wynagrodzenia (tego, co po odliczeniu szeroko pojętych kosztów utrzymania byłby w stanie on zaoszczędzić) o ile praca ta, wykonywana była bezpośrednio przed bezprawnym pozbawieniem wolności, miała charakter stały, a nie dorywczy i wiązała się z uzyskaniem periodycznego wynagrodzenia, tak jak miałyby to miejsce wówczas, gdyby zawarta umowa o pracę miała charakter sformalizowany, udowodnienie której to okoliczności spoczywa na występującym z takim roszczeniem. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 12 kwietnia 2012 roku II Aka 71/12). Nawet zatem przyjmując, zgodnie ze stwierdzeniem wnioskodawcy, że otrzymywał określone kwoty pieniężne, to umowa zlecenia nie miała i tak charakteru stałego, a jedynie dorywczy i nie wiązała się z uzyskaniem periodycznego wynagrodzenia.

Sąd nie uwzględnił również wniosku, by w ramach zasądzanego odszkodowania uwzględnić koszty obrony z wyboru. Postępowanie uregulowane w rozdziale 58 kpk nie może służyć dochodzeniu kosztów wynagrodzenia adwokackiego, gdyż to stanowi składnik kosztów procesu karnego, o których rozstrzyga się w orzeczeniu kończącym postępowanie lub w orzeczeniu uzupełniającym w trybie określonym w art. 626 §1 lub §2 kpk. Wnioskodawca, który chciałby odzyskać ewentualne koszty poniesione z tytułu wynagrodzenia adwokackiego winien zgłosić swe roszczenie oparte o art. 632 pkt. 2 kpk w ramach postępowania, w którym doszło do niewątpliwie niesłusznego tymczasowego zatrzymania, czy aresztowania, a nie w postępowaniu odszkodowawczym prowadzonym w trybie art. 552 kpk. (podobnie wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 26 listopada 2014 roku sygn. akt II Aka 384/14 Legalis). Tym samym uznać należy, że wniosek taki jest zasadny, tyle że należy złożyć go do sprawy IIIK 8/15.

O kosztach w przedmiotowej sprawie orzeczono na podstawie art. 554§4 kpk i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu z dnia 22 października 2015 roku (Dz.U z 2015 r.poz.1801)- §17 ust.6.